

„Handelsblad“

Riou, Gaston

STADTARCHIV MANNHEIM
Archivalien-Zugang 22 / 1980 Nr. 1252

1 AL bij vooruitbetaling voor Amsterdam f 4, voor andere oding f 6.80, gelijktijdige zending f 6, overig buitenland: en Ochtendblad of Avondblad 5 Cts. ADVERTENTIE: ner, elke regel meer f 0.35, in het nr. van Zaterdagavond 1-4 regels f 1.65, elke regel meer f 0.40. INGEZONDEN zen. LIEFDELIJKE ADVERTENTIE met 50 % or hunne Advertentieopgegeven wordt niet gewaarborgd.

FRANKRIJK.

Een dagboek.

(Van onzen gewonen brievenreeks.)

PARIS, 15 Maart.

Gaston Riou, *Journal d'un simple soldat, Guerre-Captivité, 1914-1915*. Préface d'Ed. Herriot. Dessins de Jean Hély. Paris, Hachette et Cie.

Gaston Riou, jong Fransch denker en schrijver, had niet lang voor den oorlog het mooie boek gepubliceerd, dat *Aus Ecoutes de la France qui vient* heet, en waarin hij, opkomende tegen de theorieën der Pangermanisten omtrent de decadentie der Latijnsche volkeren, de leer ontwikkelde, dat het leven der volken geen regelmatige, rechte lijn is, onverbiddelijk voorgeschreven, maar „een serie van crisissen, die men meer of minder gelukkig doorkomen kan naarmate van het verstand der leiders, en waarvan de ernstigste het vruchtbaarst kunnen zijn“, een boek vol leven en liefde voor actie, vol vertrouwen in de toekomst van zijn land en diepte, niet-agressieve vaderlandshelde.

Bij het uitbreken van den oorlog vervult hij zijn dienstplicht als „ambulancier“ in de Vogesen, wordt bijna dadelijk gevangen genomen en in strijd met alle internationale conventies — hij is immers Roode Kruis-man — gedurende een jaar op het fort Orif bij Ingolstadt in Beieren vastgehouden. Teruggekeerd en nog lijdend onder de gevolgen van het vestingleven met zijn ontberingen, heeft hij in zijn *Journal* een eenvoudig en onopgesmukt, maar daarom niet minder aangrijpend relaas gegeven van wat zijn jaar van gevangenis-bestaan voor hem en zijn kameraden geweest is.

Hij oordeelt, zoals de senator-naire Herriot in de voorrede opmerkt, met zachtheid en matiging, hij waardeert de goede kwaliteiten van zijn vijanden waar hij die aantreft, hij zoekt naar de waarheid, altijd en overal. Dat is het juist wat zulk een overtuigende kracht geeft aan zijn beschrijvingen van het leven in de kazematten van het fort Orif, waar hij zich nog bevoorrecht voelde. Op vele punten heeft de Fransche censor ingegrepen en details verwijderd, die vooral de voeding betroffen, blijkbaar omdat men het niet gewenscht oordeelt, dat de Fransche ouders en bloedverwanten nu al, en terwijl de gevangenschap nog voortduurt, zullen vernemen hoe het met de voeding van de Fransche en andere krijgsvangenen in Duitschland gesteld is. En deze computes, in verband met wat wel gezegd worden mocht, toonen wel heel duidelijk aan hoe erg het is!

Poch wil het boek volstrekt geen requistoir zijn, maar slechts een eenvoudig dagboek, dat een beschrijving geeft van den gemoeds-toestand, de stemmingen, verlangens, opmerkingen, bezigheden, van een modern beschaafd, ontwikkeld en fijngevoelig mensch, die plotseling met vele honderden medemenschen van allerlei aard en ontwikkeling in een groote, sombere gevangenis wordt opgesloten. Als zoodanig is het dan ook in de eerste plaats van belang. En Riou kan het waarlijk niet helpen als zijn boek, blijkbaar zonder opzet en door de eenvoudige vertelling der feiten zelve, tot een aanklacht geworden is.

Het is echter niet dit grootste deel van het boek, het eigenlijke dagboek, hoe goed geschreven ook en hoe juist van psychologie, dat mij het meest geïnteresseerd heeft, maar de inleiding, die „Ressourçemens d'un autre voyage“ heet. Te midden van de beschrijving van hun transport als gevangenen, omringd door het woedende gepeupel, dat hun onopvaardig hun „Dood aan de Franzosen! Paris kaput!“ toeschreeuwde, vertelt Riou van zijn vorige reis in Duitschland en van zijn ervaringen bij die gelegenheid.

Met zijn vriend Chabrières had hij Duitschland doorkruist, om het land van den vroegeren tegenstander te leeren kennen, om inzicht te krijgen in het Duitsche karakter en zich een denkbeeld te vormen van de stroomingen, die heerschten onder de besten der Duitschers. Het feit van die reis al bewijst, hoe onjuist het was de jongere Franschen van vóór den oorlog nog altijd voor te stellen als onwetend in aardrijkskunde en nieuwe talen, en zonder belangstelling voor al wat niet op den Boulevard voorviel..... Met verbazing en bewondering zagen ze het moderne Duitschland aan den gang. Maar wat hen het meest trof, was het contrast tusschen de onwrikbare overtuiging van alle Duitschers die ze ontmoetten, dat Duitschland het uitverkoren land was, bestemd om de leiding der volkeren op zich te nemen, en de vredelievendheid waarvan zij toch allen blijk gaven.

Het waren niet de eersten de besten met wie Riou praatte. Van de voormannen der liberalen noemt hij: Simon en Wolff, eigenaar en hoofdredacteur van groote bladen, Max Weber, uit Heidelberg, Troeltsch, den socioloog, Windelband den filosoof, Vossler den romanist uit München, de Berlijnsche artsen Liebermann en Paul Cassirer, Lichtwark, den directeur van de *Kunsthalle* te Hamburg, Naumann, redacteur van de „*Hilfe*“, Karl Lamprecht, „le plus influent de tous“... Zij allen zeiden, dat ze vredelievend waren, en antwoordden op de vraag, waarom Duitschland zich dan toch zoo wapende: „We kunnen niet anders, omdat al onze buren ons wantrouwen, onze uitgestoken hand weigeren. Maar we hebben geen oorlog noodig. Over twintig jaar zijn wij tachtig miljoen zielen sterk, en rijk. Ge begrijpt toch wel, dat we dan het zwaard niet meer zullen behoeven te trekken om in de wereld de rol te spelen, die ons toekomt!“

Eveneens sprak de liberale jeugd, Moritz von Bethmann, een jonge man, neef van den Rijsk-kanselier en bankier te Frankfurt, zei onder meer:

„Ik volg uw nieuwere politieke literatuur van vrij dichtbij, en ik moet u bekennen, dat ik er een accent van opstandigheid en spijt in vind. Ze besteedt, naar het me voorkomt, haar beste krachten eraan den regeeringsvorm, dien gij gekozen hebt, af te keuren, te persifleeren, van alle „mystiek“ te ontdoen. Ons streven gaat juist in omgekeerde richting. Het is een en al opbouw, aanpassing, vereering, lyrisme. Wij aanvaarden onze nationale taak. We aanvaarden ons tegenwoordig leven. Laat onze krachten voortgaan toe te nemen, te convergeren, zich te verbinden. Ge zult het zien: op een gegeven oogenblik verschaffen zij ons dan de hegemonie, die dan zeker de meest menschelijke en vredzame van alle hegemonieën zijn zal.“

Weinig anders waren de ideeën van Wilhelm Baum, voorman van de vrije studenten en hoofdredacteur van de „*Akademische Rundschau*“, alleen toonde hij zich nog afkeeriger van een oorlog dan Von Bethmann, die daarin vooral een noodloze krachtsverspilling had gezien. En evenzeer bleek wat later een Münchensche professor, hoewel sociaal-democraat, van Duitschlands toekomstig leiderschap overtuigd. Volgens hem had de Fransche bourgeoisie, na het doel bereikt te hebben waarnaar ze gestreefd had, het vandel der democratie

uit hare handen laten vallen, en moest Duitschland dat thans overnemen. „A vous le dire franchement, c'est pour nous un dogme que la France généreuse et humaine est morte, mais que le meilleur de son âme est entré en nous“. Terwijl de jonge, vurige directeur van het museum te Mannheim hem voorhield, dat van de verzadigde Fransche bourgeoisie ook op kunstgebied geen scheppende kracht meer kon uitgaan, en dat de Duitschers voortaan de scheppers zouden zijn, en de ware opvolgers der groote Fransche meesters.

Dan ziet Riou het leger aan het werk, en een hooggeplaatst officier verklaart en verheerlijkt voor hem de automatische gehoorzaamheid. Hij ziet hoe heel Duitschland zijn leger aanbidt, hoe het leger Duitschland domineert, zoals het reusachtige beeld van den ijzeren kanselier uitsteekt boven de masten der schepen in de haven van Hamburg. En hij begrijpt waartoe de algemeene overtuiging van Duitschlands voortreffelijkheid boven alle dere volken leiden moet.....

In tien jaar, had de Münchensche sociaal-democratische professor gezegd, zullen we het Pruisische kiesrechtstelsel omgeworpen hebben. Zoo niet, dan de revolutie. „Want met den dood van Wilhelm II zal de sabel aan het bewind komen!“

En daarop antwoordde toen Riou met de volgende profetische woorden:

„Tien jaar! Hoe lang is dat in dezen tijd van gespannen en grommend mededingerschap! Zijt ge niet bang, dat vóór die vrees voor de democratie, eerzucht en economische noodzakelijkheid uw regeering ertoe gebracht zullen hebben ons den oorlog te verklaren?“

„En ge zult fameuze soldaten van den Keizer zijn, gij brave liberalen en socialist, dat verzeker ik u! Ge verbeeldt u, dat ge tegenstanders zijt van het militarisme. Maar zonder het te weten, zijt ge de beste hulpbronnen en de groote medeplichtigen daarvan! Ge zijt zulke vurige vaderlanders! Ge gelooft met zooveel fanatisme aan de lotsbeschikking van Duitschland! Welk een gering onderscheid is er niet tusschen u en de Pangermanisten! Gij, ge wilt de hegemonie zonder oorlog; zij willen die ten koste van alles, zelfs van een oorlog, behoeven dat verschil? Als het zoover is, zal het zoo gemakkelijk zijn jullie voor den geft te houden. Het zal zoo gemakkelijk zijn voor den wolf zich als lam aan te kleeden, zich als slachtoffer te grimeeren, den overvallene te spelen, aan den aanvallenden, den veroveringsoorlog de heilige kleuren van een nationalen verdedigingsoorlog te geven!.....“

En Riou vervolgde:

„Maar laat, bij ongeluk, de oorlog eens in jullie voordeel verlopen! Dan is het gedaan met uw droom! Gedaan met het Europeesche idealisme! Gedaan met de democratische dogma's! Welk een nederlaag voor uw *Tugendbund*! De schoone dagen van de Heilige Alliantie zullen teruggekeerd zijn. Wat zullen uw hooggeborenen rustig op hun landgoederen de vrome zekerheid savoureeeren, dat zij geheel anders van samenstelling zijn dan de niet-hooggeborenen, en dat God hen tot meesters en leiders der menschheid geschapen heeft op hetzelfde oogenblik, dat hij, in den aanvang, den witten olifant en den koningstijger schiep! En misschien zullen wij Franschen dan, na de nederlaag, ons met melancholie de formule van Semat herinneren: „Faites un roi, sinon faites la paix“, zullen wij Maurras (den royalist) als een profeet begroeten, zullen wij deugdzaam den spot drijven met den burgerdroom.“

HANDELSBLAD
12.8.1916. A